

ДИРЕКТОР ЗАВОДА ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА ДР ЗЛАТКО ГРУШАНОВИЋ О ПОЧЕТКУ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ У ИЗМЕНЕНИМ, ИЗАЗОВНИМ ОКОЛНОСТИМА

Једина константа је – промена

Наставни процес мора се прилагођавати и мењати, уколико хоћемо резултате код ученика. Треба промишљати, анализирати, не одбацити старо, ако је добро, али и не опирати се новом, уколико је боље

Почетак нове школске године никад није дочекан с већом напетости и неизвесношћу. Ниједан до сада не може се мерити са околностима које је изазвала пандемија корона вируса и изазовима које је поставила пред образовне системе широм света, доводећи у питање не само квалитет едукације, већ и начин одржавања наставе, као форме која прати и подржава суштину. Први удар примљен је „у ходу“, наставници су се брзо организовали, користећи дигиталне алате које су већ познавали и – мора се признати боље него што се очекивало (уз све проблеме и ванредни труд и ентузијазам) – привели претходну школску годину крају!

О свему што нас чека у „врелом“ школском септембру и наставку нове школске године разговарали смо са др Златком Грушановићем, директором Завода за унапређивање образовања и васпитања, институцијом која је, у оквиру Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, најодговорнија за разраду и спровођење заштитних стратегија и планова.

Која је улога Завода за унапређивање образовања и васпитања у организацији наставе од септембра. Шта су били највећи изазови и како су решени?

– У Заводу смо урадили Правилник о посебном програму образовања и васпитања, чији је саставни део План реализације наставе за основну школу, као и Препоруке за реализацију наставе. За средњу школу није рађен План реализације наставе, јер је ту веома велики број различитих програма и не може се направити универзални модел.

Да ли су и колико смањени обими наставних програма и планова, с обзиром на редукцију трајања часа и мере заштите које ометају њихово спровођење наставе?

– Из претходно наведених разлога Правилником је дефинисано да школа сама прави план реализације на основу Плана и програма наставе и учења. Такође, Правилником је дозвољено одступање до 20 одсто од прописаног Плана и програма наставе и учења. Сада су се укључиле и све школске управе, педагошки саветници, како би свима олакшали планирање и одржавање наставе у ова тешка времена. Највећи изазови су и даље изазови – како планирати и наставити са нормалним животом – што подразумева и образовање у ненормалним условима. Проблеме решавамо вољом.

Какву је помоћ Завод спремио школама и наставницима током школске године?

– Скоро је три године како сам на челу ове установе. Раније сам већ истакао како ми је циљ да ЗУОВ буде препознатљив, да га не мешају са Заводом за вредновање квалитета образовања и васпитања (ЗВКОВ) или Заводом за уџбенике. Желим да сви знају шта тачно радимо и да смо подршка систему образовања. За сада смо задовољни, а постали смо препознатљиви по обукама које смо у претходне три године спровели за приближно сто хиљада наставника – више од шездесет хиљада само у последњих годину дана.

Да ли сте за школе и наставнике планирали асистенцију током читаве године?

– После ових првих корака, и надаље планирамо да се континуирано одржава веза са школама, управама, наставницима – да стално унапређујемо и радимо на системима за побољшање наставног процеса. Једина константа сада јесте промена, те се наставни процес мора прилагођавати и мењати, уколико хоћемо резултате код ученика. Треба промишљати, анализирати, не одбацити старо, ако је добро, али и не опирати се новом, уколико је боље.

Шта то конкретно подразумева?

– Наставнички образовни портал, који смо направили пре три године, сада пружа континуирану подршку за две највеће обуке – Секторску буџетску подршку и Дигиталну учионицу – али и за остале системске обуке које Завод у сарадњи са МПНТР-ом спроводи. У овом тренутку наши спољни сарадници, дигитални ментори у склопу континуиране, даноноћне подршке школама – никада до сада организоване на овим просторима – пружају помоћ наставницима и школама у вези са алатима за учење на даљину, планирањем, остваривањем и вредновањем при реализацији таквог вида наставе.

Како у ЗУОВ-у немамо довољан број колега да покријемо све области, у томе нам помажу и радне групе. Визија је да Завод са сарадницима у свим школским управама пружа подршку менторима који ће учествовати у раду школа саветодавно, управо у ономе што сам навео – анализирању, побољшавању, тражењу бољих модела. Имамо низ идеја, па ћемо видети шта ће од тога бити могуће реализовати током школске године. У сваком случају, сада од великог броја обучених наставника идемо ка мањим бројевима, до сваке школе, сваког стручног већа и, на већ изграђеним темељима, покушаћемо да градим стабилну кућу. Индикативно је да је Завод на почетку ванредног стања, с обзиром на то да је током протеклих неколико година доста радио на подизању капацитета наставника, нарочито у сегментима ИКТ-а, већ првог дана на свом сајту оформио страницу подршке кроз упутства и туторијале за различите алате учења на даљину, које наставници могу користити у свом раду. Аналитика показује да је већ 16. и 17. марта (дакле на дан проглашења ванредног стања и дан после) на тој страници било више од 20.000 јединствених посета, да би се тај број до средине априла попео на 109.000 јединствених посетилаца и 309.000 посећених страна, што је показатељ поверења наставника у ресурсе које ЗУОВ ставља на располагање запосленима у образовању.

Такође, анкета коју је Завод спровео, а која и

ЗА ГОДИНУ ПРЕД НАМА

Шта сте још радили у претходном периоду, а шта је припремљено за школску годину пред нама?

– Припремљени су нови програми са исходима за средње музичке школе, за први разред за ученике са посебним способностима за математику, филозофске науке, рачунарство и информатику, физику, историју и географију, спорт, сценске и аудио-визуелне уметности, за други разред за ученике са посебним способностима за биологију и хемију. Припремљен је и програм за Дигитални свет, за први разред основне школе – све заједно 545 програма, од чега је само за музичке школе око четири стотине!

Крајем прошле године припремљени су и програми за трећи и четврти разред гимназије. Штампани су и уџбеници – ове године су дате стручне оцене за око педесет уџбеника и педесет додатних наставних средстава, а још око двадесет уџбеника у фази је прегледања. Већи број се очекује на јесен, јер до тада морају да се предају предлози за четврти и за осми разред. Примера ради, прошле године је дата стручна оцена за 481 уџбеник или уџбенички комплет.

У Центру за стручно образовање креирано је 17 нових програма, који су прилагођени за реализацију према дуалном моделу. Припремљено је и око 50 онлајн тестова – доступних на сајту Завода за унапређивање образовања и васпитања, а сваки тест има око 50 питања. У зависности од броја ученика који похађају одређене профиле, ови тестови урађени су од стотинак до више од хиљаду пута, што значи да им је приступљено више од шест хиљада пута.

даље траје, на узорку од 20.000 наставника, у вези са њиховим искуствима у реализацији наставе на даљину, представља најрелевантнији узорак у истраживањима на ову тему.

Посебно је критично ишћење организације практичне и дуалне наставе.

– Организација практичне наставе и учења кроз рад такође зависи од модела наставе за који се школа определила, али према информацијама које имамо велики број школа ће организирати што више часова непосредним путем – поготово тамо где се ученици деле у три групе, па је укупан број ученика до десет – водећи, наравно, рачуна о величини кабинета и радионица.

Реализација учења кроз рад у дуалном моделу образовању увелико зависи од компанија и услова које оне имају!

Да ли је, можда, припремљено више модела наставе, због различитих специфичности, и да ли планирасте мењање и прилагођавање модела током године, у складу са променама околности? Колико сте се у креирању модела консултовали са наставницима и другим практичарима, какве су њихове појаве и захтеви?

– Ово су тешка времена, а свако тешко време подразумева непредвидивост, а у таквим условима најбитније је управо мењање планова у складу са променама околности. Што се тиче консултовања наставника, више пута сам говорио да ЗУОВ ради и координира са наставницима и практичарима на свим пословима. Они су у радним групама за конкретне послове који треба да буду урађени. И планирање и снимање часова рађено је са наставницима – они су нам неопходни и драгоцени!

Какве су обуке организоване за едукацију – како редовне тако и оне специфичне – везано за наставу у доба корона?

– Обуке које су биле пре корона, а било их је много (СБС, Дигитална учионица, обука директора, Пајтон, ИТ одељења, предшколци...) у доба корона полако су прешле на дигиталну обуку, програмирану или модерирану. Све обуке су ревидиране, у правцу јачања сегмента реализације наставе на даљину. Само у периоду од маја до августа више од 20.000 наставника похађало је те обуке. У неким случајевима су се показале добро, јер остаје траг наставника приликом одговора, можемо видети колико наставице желе, колико су мотивисани да разумеју концепт. Такође, наставници су мотивисани и да постављају питања саветницима, као и да траже помоћ.

Да ли ће – и како – у комбинацији са физичким присуством бити спровођена онлајн настава?

– То зависи од ситуације и упутства епидемиолога. Што се онлајн наставе тиче, према упутству Министарства просвете, саветници Центра за

стручно образовање, на основу броја уписаних одељења у образовном профили, предложили су снимање часова за оне профиле где је обухват ученика највећи, отприлике за три до пет профила по подручју рада. Затим су изабрани предмети са највећим годишњим фондом часова – један до два предмета по разреду.

Предложене су и школе у којима би се снимање могло обавити, а преко школских управа оне су обавештене и у току су припреме за то. За остале профиле и предмете школе самостално припремају материјале.

У периоду од маја до јуна Центар је припремио видео-лекције, као припрему за све испите стручно-теоријских знања, као и онлајн тестове за вежбање. Да подсетим, матурски испити су били одржани у школама. Сада је то значајан ресурс за матуранте.

За септембар је изабрано више од 200 предмета за које би требало да се снимају видео-лекције и шаљу РТС-у, како би биле постављене на сервис РТС планета.

Који су проблеми дејектовани у онлајн настави у претходном периоду и шта је урађено да се они превазиђу? Јесте ли разматрали проблематику рада од куће, када обавезе имају у исто време и родитељи, и више деце паралелно, недостајак рачунара, квалитет интернет конекције и слично?

– Тек треба да се направи јасна анализа претходног периода но, према једној упоредној анкети, у поређењу са осталим земљама, нашим наставницима не недостаје знања, жеље, само имају десет одсто више стреса у односу на друге. Годинама се дигитализација уводила у школе на једноставан и редован начин, али некад, у ванредним околностима, нови начини убрзају тај процес. На свима нама је да не буде само убрзан, већ и квалитетан. Оно што деци највише недостаје, али и наставницима, нису ни рачунари ни знање, већ социјална компонента, односно непосредан рад. Школа је пре свега школа због дружења, а то је непроцењиво и незамењиво искуство.

Који дигитални алати су спремљени за наставнике, да ли сте направили неки стандард, који би требало да се користи у свим школама (G suite, WebEx, Cisco, Zoom, FB...)?

– Стандард је у овом тренутку немогуће направити, пре свега због хетерогене структуре и школа и кадрова који у њима раде, као и у погледу њихове техничке опремљености. На Заводу је да понуди све алате које наставници и школе могу да користе и, у вези са њима, адекватну подршку, али не можемо фаворизовати неки одређени алат који би сви требало да користе.

Да ли је било неког најрејшега у ангажовању наставника у креирању дигиталних материјала, снимљених часова..., као и у даљем увођењу дигиталних уџбеника?

– Досад су прегледана 223 дигитална уџбеника – од којих је већина за трећи и седми разред, а остатак су уџбеници за први, други, пети и шести – који ће се наћи као допуна листе из претходних година. Од свих њих, за 210 су дата позитивна мишљења – да уђу на листу, уз одређене корекције, које треба урадити до почетка школске године – а за тринаест уџбеника није дата препорука, јер су то поновљени Едукини и Заводови уџбеници, само на другим платформама.

Овај пројекат се наставља и, упоредо са употребом дигиталних уџбеника, расту и дигиталне компетенције наставника. Једноставно, дигитални уџбеник, као и штампани, обичан је носач знања који ученик користи у раду, а наставник је неко ко наставни процес обликује према ученицима, односно води га ка будућности у којој ће то знање бити примењиво.

Дамир Јелисавчић